

EĞİTİM; YABANCI DİLLE Mİ, ANA DİLLE Mİ?

Tolga GÖK*

Özet

Bu çalışmada dilin bir toplum için neler ifade ettiği ile eğitim üzerindeki etkisi üzerinde durulmuş ve bu bağlamda yabancı dille eğitim konusundaki farklı görüşlere sebepleri ile birlikte yer verilmiştir.

Dil, insan ve toplum hayatı için vazgeçilmez bir unsur, sosyal bağlarımızı düzenleyen bir araçtır.

Ülkemizde de eğitim üzerinde tartışmalarda yer bulan konu; eğitimdeki dil politikasıdır. Dil politikası denince yabancı dil eğitimi ile yabancı dille eğitimi karıştırmamak gereklidir.

Türk eğitim tarihi boyunca yabancı dil konusunda çeşitli uygulamalar yapılmış, Türk ve Müslüman öğrencilerin yabancı okula gitmelerini önlemek için 1930'lu yılların başında yabancı dil dersi okullarda okutulmaya başlanmıştır. Gerek siyasi gerekse ekonomik ve ticari ilişkileri devam ettirebilmek için genel olarak yabancı dil eğitim politikalarının vazgeçilmez bir unsuru olarak kabul görmüştür.

Halen tartışılmakta olan ve bu çalışmanın da özünü oluşturan husus; ülkemizde nitelikli insan yetiştirme işini, kendi kültürümüz ve anadilimizi kullanarak mı, yoksa ülkemizin en gözde okullarının yaptığı gibi yabancı bir dille, özellikle dünya dili olduğu varsayılan İngilizce ile mi yapacağız?

Dilin milleti birleştiren, bin yıllar boyunca gelişerek meydana gelmiş bir kurum olduğu düşünülürse dilimize sahip çıkmak gerekliliği açıktır. Eğitimin de milleti bir araya getirmesini sağlayan ana dille yapılması doğru bir yaklaşım olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Yabancı Dille Eğitim, Ana Dille Eğitim, Yabancı Dil Eğitimi

Giriş

Dil insanlık tarihi boyunca en önemli kavramlardan bir tanesi olagelmıştır. Dil o kadar önemlidir ki Kaşgarlı'ya göre "erdemin başı", Yusuf Has Hacıp'e göre ise "akıl süsüdür." Ünlü dil bilimci ve devlet adamı W. Von Humboldt'a göre "dil bir ulusun ruhudur." Siyaset bilimciler ve sosyologlara göre ise "dil bir devletin hükümlerini belirler." Dil insan ruhunu ve hayatını şekillendirip düzene sokan kültürün ve düşünce kavramlarıyla da yakından ilişkilidir (Meriç, 2007). Ünlü dil bilgini J.V.Vendryes'e göre "düşünce dile dayanarak, daha doğrusu dille kaynaşarak görevini yapabilir. Dil basit bir yardımcı değil, düşüncenin vazgeçilmez ortağıdır (Vendryes, 2001).

Dil, düşünce, kültür ve eğitimin aracıdır. Düşünce, dile aktarılmadığı sürece bilgiye dönüşmez. Bilgi, dilin aracılığı olmadan öğretilmez. Diğer yandan kültürel

* Elvankent Bilgi Anadolu Lisesi İngilizce Öğretmeni

◆ Tolga Gök

iletişimde kullanılmayan bir dil, kültür dili; bilimsel iletişimde kullanılmayan bir dil, bilim dili haline gelemez. Kültür dili gelişmeden kültür, bilim dili gelişmeden bilim gelişemez. Demek ki kültür, dil, düşünce üçgeni sürekli olarak birbirini beslemekte, birinin gerilediği durumda diğerleri de doğal olarak gerilemektedir (Yazoğlu, 2005).

Görülüyor ki dil insan ve toplum hayatı için olmazsa olmazlardan birisi belki de birincisidir. Günümüzde ise dil deyince aklımıza doğrudan eğitim kurumları gelmektedir. Çünkü modern dünyada dil en fazla okullarda işlenmekte, eğitim kurumları dilin şekillenmesinde, genç kuşaklara öğretilmesinde ve sürekliliğin sağlanmasında kilit konumda bulunmaktadır.

Bizim ülkemizde de dil konusu uzun yıllar gündemi işgal etmiş, tartışmalara sebep olmuştur. Geçmişte yapılan tartışmalar bugün büyük ölçüde boyut ve zemin değiştirmiş, tartışmaların ana eksenini “yabancı dille mi anadille mi eğitim yapılmalıdır?” noktasına kaymıştır.

Bu çalışmanın amacı yabancı dille eğitim meselesini ana hatlarıyla ortaya koyarak bu tartışmalara katkı sunmaktır. Zira yabancı dille eğitim meselesi eğitimin öncelikli meseleleri arasındadır ve üzerine durulması gerekmektedir.

YABANCI DİL VE ANA DİLLE EĞİTİMİN TANIMI

Her şeyden önce yabancı dilin ve yabancı dille eğitim-öğretimin sınıflamasını ve daha sonra da her sınıfın ayrı tanımını yapmamız gerekir.

Akkurt’a göre; insanların doğumuyla öğrendiği dilin dışında başka bir milletle iletişim kurmak için öğrenilen dile yabancı dil denir. İki yabancı topluluk birbiriy-le anlaşabilmek için ya ortak bir dil bilmeli, ya da birbirinin dilinden anlamalıdır. Konya yalnızca iki toplumun birbirinin söylediğini anlaması olarak bakmak yeterli değildir; yabancı dil öğrenildiğinde o toplumun kültür birikimi, tarihsel gelişimi ve değer yargıları da öğrenilmeye, böylece ilişkiler sağlamlaşmaya başlar. Ne yazık ki, bütün toplumların konuşacağı ortak bir dil projesi (Esperanto gibi) çok fazla rağbet görmemiştir. Geriye kalan ikinci seçenekte ise, genellikle daha gelişmiş olan ülkenin dili öğrenilip konuşulur (Akkurt, 2004).

Herhangi bir eğitim sisteminin iki temel unsuru vardır. Bunlardan biri verici durumunda bulunan öğretmen, diğeri de alıcı durumunda bulunan öğrencidir. Öğretmenler ile öğrenciler arasındaki bilgi alışverişinde kullanılan dile de “eğitim dili” denilmektedir. Eğitim dili bunlardan birinin ana dili değilse genel anlamda, “yabancı dille eğitim” denilebilir (Köksoy, 2000).

Eğer bir eğitim sisteminde kullanılan eğitim dili hem öğretmenin hem de öğrencinin ana dili ise bu eğitime “ana dille eğitim” denir.

Burada yarı ana dille eğitim terimi de kullanılabilir. Bu eğitimde kullanılan öğretim dili öğretmen veya öğrencilerden birisi için yabancı dil diğerleri için anadildir. Örneğin ABD’ye giden bir öğrenci için eğitim yarı yabancı dille yapılıyor demektir. İkinci dünya savaşı sırasında ve sonrasında Hitler’den kaçan pek çok bilim adamı İstanbul Üniversitesi ve İTÜ’de görev almışlardır. Bu bilim adamları kısa sürede Türkçe öğrenerek bir tercümana ihtiyaç duymadan dersleri Türkçe vermeye başlamışlardır. Burada eğitim dili öğretmen için yabancı dil, öğrenci için ana dildir (Köksoy, 2000).

Bu eğitimde eğitim dili hem öğretmen hem de öğrenci için yabancı dildir. Bu yöntem, ülkemizde yaygın kullanım alanı bulmuştur. Bir dersin veya bütün derslerin belli bir yabancı dille verilmesi, öğrencilerin sorularını bu yabancı dille sorması, sınavların, ödevlerin, sunumların bu dille yapılması olarak özetlenebilecek bir süreci kapsar.

Türkiye’de eğitim yapan üniversiteler ve bir dönem Anadolu Liselerindeki bazı Anadolu Liseleri bu uygulamalarına devam etmektedir- uygulamalar buna en iyi örnektir. Bu tür eğitim bir zamanlar sömürgeleşmiş olan Hindistan, Pakistan, İrlanda... gibi ülkelerde de görülmüştür.

YABANCI DİL EĞİTİMİNİN TARİHÇESİ

Türk eğitim tarihinde, önceleri sadece dinî amaçla kullanılan yabancı dil öğretimi daha sonra günün koşullarına ayak uydurma amacıyla önem kazanmıştır. Gerçek siyasi gerekse ekonomik ve ticari ilişkileri devam ettirebilmek için öğretilen yabancı diller çeşitlilik göstermeye başlamış ve uygulanan eğitim politikalarının vazgeçilmez bir unsuru olarak kabul görmüştür.

Cumhuriyet Öncesi Dönem

İslamiyet öncesi, Hunlarda siyasi ve dış ilişkileri yürütmek üzere dış işleri da-iresinde çeşitli dilleri konuşan ve yazan kalabalık bir kurul çalıştırılmıştır. Çinliler ile olan ticari ilişkiler sınırdaki tercüman toplulukları aracılığıyla ile kurulmuştur. Prof. Dr. Özden Ekmekçi’ye göre daha sonra kurulan Avrupa Hun Devletinde 434–453 yılları arasında sarayda Türkçenin yanında Latin dilleri öğretilmiş ve oldukça yaygın şekilde kullanılmıştır (Ekmekçi, 2003).

Türkler Orta Asya’dan batıya doğru ilerlerken İslam kimliğini benimsemişler, adlarını bile Arapça ve Farsçaya değiştirerek, daha ileri uygarlık ortamına uymaya çalışmışlardır.

Osmanlı İmparatorluğu’nun ilk zamanlarında yapılan yabancı dil öğretimi ancak İslam’a davet aracı olarak kullanılmaktadır. Bu sebeple batı dilleri hemen hemen hiç gelişmemiştir. Bu sorun ilk olarak yapılan fetihlerden sonra ortaya çıkmıştır. Çünkü fethedilen yerlerde Yunanca, Sırpça, Bulgarca, Romence ve ticaret dolayısıyla İtalyanca konuşulmaktadır. Devlet en büyük sıkıntıyı yabancı bir devlet elçisinin görüşme için geldiğinde veya başka bir devletle anlaşma imzalamak durumunda kaldığında çekmektedir. Osmanlı kendi elçilerini yurt dışına gönderdiğinde sorun daha da büyümektedir. Osmanlı İmparatorluğu’nda 18. yy ikinci yarısından itibaren reformlar yapılmaya başlanmıştır (Demir,2005).

1773 yılına kadar devlet dili Türkçe olan Osmanlı Devletinin, eğitim-öğretim dili daha sonraki dönemlerde Arapça olmuştur. 1773 sonrası dönemde Fransızca yaygın olarak öğretilmeye başlamıştır ve önemli yasalar ve ticari anlaşmalarda kullanılmıştır (Ekmekçi, 2003).

Yabancı dil öğretiminin okul programlarına girmesi de ilk kez 1800’lü yılların başlarında gerçekleşmiştir ve öğretilen ilk batılı dil Fransızca olmuştur. Zamanla İstanbul’da öğretilen Fransızcanın yetersizliği anlaşılmış seçilen yetenekli gençler Fransa’ya gönderilmiştir. Bu uygulama da çok iyi sonuç vermemiş ve farklı çözüm yolları aranmaya başlamıştır. 1856’da yayınlanan Islahat Fermanından sonra ilk açılmaya başlanan yabancı okullarda çok iyi düzeyde yabancı dil eğitimi verilmeye çalışılmış

◆ Tolga Gök

tır. Verdikleri eğitimin kalitesi de yüksektir. Ancak bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin neredeyse tamamı devletin Müslüman olmayan tabakasından öğrencilerdir. Müslüman halk değişik nedenlerle çocuklarını bu okullara göndermek istememiştir. Hatta Sultan II. Abdülhamit, Robert Koleji’de Müslüman çocukların okumasını yasaklamıştır. Bu kararın alınmasındaki en büyük neden ise okulun misyonerler tarafından açılmış olmasıdır. Bu okullarda okuyan öğrencilerin arasına Müslüman öğrencilerin de girmesi ancak 19. yüzyılın sonlarında gerçekleşebilmiştir. Yabancıların açtıkları bu orta dereceli okullarda çok iyi yabancı dil öğretilmesine rağmen devletin açtığı yüksek okullarda istenilen başarıya ulaşamamıştır. Yabancı dilin daha erken yaşta öğretilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu yüzden ciddi manada yabancı dille öğretimin yapılacağı orta dereceli bir devlet okulunun açılması düşünülmüştür (Demir,2005).

Yabancı dil öğretimi için uygulanan denemelerin başarısızlığı üzerine özellikle İstanbul’da hem iyi düzeyde yabancı dil öğretecek hem de devletin sivil kadro ihtiyacını karşılayacak bir okul açılması için çalışmalar başlanmıştır. Fransa hükümetini yardımını sağlamak amacıyla bu ülke ile 1867’de görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler 1868’de neticeye bağlanmış bir zamanlar Osmanlı İmparatorluğu için devlet adamları yetiştiren “Enderun Mektebi” aynı amaçla daha modernleştirilerek “Galatasaray Sultanisi” adıyla 1868’de Fransızca olarak eğitime başlamıştır. Galatasaray’da modern manada Fransızca eğitimi yapılmaktaydı. Fransız hocaların da görev aldığı bu okul kısa zamanda verdiği yabancı dil eğitiminin kalitesiyle kendisini Avrupa’ya kabul ettirmiştir. Bu okuldan mezun olanlar mükemmel derecede Fransızca bilmekteydi. Sonraki yıllarda okul programına seçmeli olarak Arapça, Farsça, Ermenice, Latince, Rumca, Bulgarca, İngilizce, İtalyanca, Almanca dersleri konmuştur. 1 Eylül 1868’de açılan Galatasaray Sultanisi Türkiye’de yabancı dil öğretimi açısından bir dönüm noktası olmuştur. Bu lisenin diğer bir özelliği ise orta öğretim düzeyinde yabancı dille öğretim yapan ilk devlet okulu olmasıdır. Bu okulda Müslüman ve gayrimüslim öğrenciler beraber eğitim görmüşlerdir. Devlet eliyle yürütülen orta dereceli okulların tümünde ise yabancı dil ilk kez 1869’da okul programına girmiştir (Demirel, 2003).

Cumhuriyet Sonrası Dönem (1923-)

Atatürk dönemi ilk on yıllık eğitim çalışmaları ilköğretim ve okuma-yazma öğretimi üzerine yoğunlaşmıştır. Bu dönemde yabancı dil öğretimine öncelik verilmesi yerine, ulusal kimliğin en önemli ögesi olan anadil Türkçenin işlenip öğretilmesi ön plana çıkarılmıştır. Yabancı dil bilgisi ise çeviri yoluyla bir teknik ve kültür aktarım aracı olarak görülmüştür.

Temmuz 1923’teki I. Eğitim Şurası’nda alınan bir kararla zorunlu eğitim yaşındaki çocukların yabancıların açtıkları özel okullara gitmeleri yasaklanmıştır. Atatürk’ün 1925 yılında meclisin açılış konuşmasında yaptığı tavsiye üzerine “ Türk çocuklarını, yabancı bir dil öğrenmek için yabancı okullarına gitmekten kurtarmak ” amacıyla 31 Ocak 1928’de başta Başbakan İsmet İnönü olmak üzere Bakanlar, milletvekilleri ve birçok eğitim mensubunun önderliğinde, Ankara, Kayseri, Zonguldak illerinde kurulan vakıflar marifetiyle özel okullar açılmıştır. Bu kolejlerden ilk açılan (bugünkü TED Ankara Koleji) Yenişehir Lisesi’dir. Bu kolejin ilköğretim 4. ve 5. sınıflarında sınıf geçmeyi etkilememek koşuluyla haftada 10 saat kadar İngilizce öğretilmesi uygun görülmüştür (TED Tüzüğü). 1951 yılına kadar haftada 3-5 saat yerine 8-10

saat 'takviyeli' İngilizce öğretilmiş, 1951 yılından sonra ise öğretim kültür dersleri dışında İngilizce yapılmaya başlanmıştır (Demirel, 1979).

1955 yılında alınan bir kararla orta öğretim kurumlarında İngilizcenin birinci Almancanın da ikinci yabancı dil olması kararlaştırılmıştır.

Galatasaray Lisesi 1956 yılına kadar bir kısım dersleri yabancı dilde (Fransızca) olan tek devlet okuludur. Yabancı dile artan ilgi ve ihtiyaç üzerine 1956 yılından itibaren yabancı dille eğitim yapan "Maarif Koleji" adı altında 5 tane okul açılmıştır. Açılan bu yeni okullarda seçilen yabancı dil İngilizcedir. 1974-1975 öğretim yılında yabancı dille öğretim yapan bu tür liselerin sayısı 12'ye, 1982-1983 öğretim yılında ise 23'e ulaşmıştır. 1984 yılında çıkarılan yasa ile de MEB'e bağlı olarak yabancı dille eğitim yapan Anadolu Liseleri ve Anadolu İmam Hatip Liseleri açılmıştır (MEB,1986 yılı verileri).

Türkiye'de 1988 yılına kadar 6. sınıfa başlarken öğrencilere en yaygın 3 Batı dilinden birisi seçtirilmekteydi. Yani öğrenci İngilizce, Fransızca veya Almanca dillerinden birini seçmek zorundaydı. Bu ders zorunlu ders statüsünde idi ve 11. sınıf sonuna kadar her dönem bu dersten sınav vermek zorunlu idi. 1988-1989 Eğitim ve Öğretim yılında yabancı dil dersleri normal liselerde zorunlu ders olma statüsünden çıkarılıp seçmeli ders statüsüne getirilmiştir. Bu kararın alınmasında yabancı dille eğitim yapacak liseler açma projesinin etkisi büyüktür. Devlet yabancı dil eğitimini kaliteli hale getirmek istiyordu. Bu amaçla 80'li yılların ortasında tüm Türkiye çapında yabancı dille eğitim yapacak "Anadolu Lisesi" adıyla yeni liseler açılmağa başlanmıştır. Bu okullarda normal liselerden farklı olarak bazı dersler (Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji) İngilizce görülmekteydi. 1986-1987 yılında ise 103 Anadolu Lisesinde toplam 40.715 öğrenci ve 2.845 öğretmen eğitim ve öğretime devam etmekteydi. 1997 yılına kadar 5 yıllık zorunlu eğitim sonrası sınavla öğrenci alan ve 6.sınıf öncesi bir ya da iki yıl hazırlık sınıfında yoğun yabancı dil programına sahip bu okullarda 8 yıllık eğitime geçilmesi ile hazırlık sınıfı 9.sınıf öncesinde uygulanmaya başlanmıştır. Yabancı dil öğretimi açısından oluşturduğu düşünülen bu boşluğu gidermek amacıyla yabancı dil öğretimine ilkokulların dördüncü sınıfından başlanmasına karar verilmiştir (Demir,2005).

İlköğretim Genel Müdürlüğü, 2002 yılında 2000'i aşkın öğretmen ve müfettişle bir anket düzenlemiştir. Anket sonucunda yabancı dil eğitiminin daha erkene çekilmesi konusunda olumlu sonuçlar çıkmıştır. Bu anketten sonra MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü yabancı dil eğitimi konusunda hazırlanan bir raporla yabancı dil eğitiminin 1. sınıftan itibaren başlamasını, 1., 2. ve 3. sınıflarda yabancı dil konularına ağırlık verilmesini tavsiye etmiştir. Bu raporda bahsedilen sınıflarda öğrencilerin ilgi ve isteklerine göre yabancı dil için belli bir zaman ayrılmasının yararlı olacağı görüşü belirtilmiştir. Şimdilerde bu yönde çalışmalar başlamıştır (Demir,2005).

Türkiye'de, yabancı dille eğitim yapan özel okullara da çok yoğun bir ilgi vardır. 80'li ve 90'lı yıllar özel okul sayısında artışın olduğu yıllardır. 1995 verilerine göre sadece İstanbul'da İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca eğitim yapan orta dereceli okulların sayısı 150'nin üzerindeydi. Bütün Türkiye'de ise özel okulların sayısı 1995 yılı itibariyle 871'di 2001 yılı verilerine göre ise Türkiye'deki özel okulların sayısı 1.928'e ulaşmıştır. Bu okulların 1.801'i Türk okuludur. 67 okul azınlıklara aittir. 30 okul yabancılar tarafından açılmıştır. 10 okul ise Türkiye'deki yabancı uyruklu öğrenciler için açılmış uluslararası okul statüsündedir (MEB).

◆ Tolga Gök

Yüksek öğretime baktığımız zaman; 1912'den beri yabancı dille öğretim yapan Robert Kolejine (1971'de Boğaziçi Üniversitesine dönüştürüldü) 1955 yılında OD-TÜ'nün katılmasıyla yabancı dille yüksek öğretim bir anlamda kurumsallaşmış oldu. 1982 yılında Hacettepe Tıp Fakültesi de yabancı dille eğitime başlamış bu üç üniversiteyi diğer üniversiteler takip etmiş ve yabancı dille eğitim hızla yayılmıştır (Ekmekçi, 2003).

YABANCI DİLLE EĞİTİME FARKLI BAKIŞ AÇILARI

Öncelikle yanlış anlaşılmaya fırsat vermemek için '**yabancı dille eğitimle yabancı dil eğitimi**' birbirinden ayırmamız gereklidir. Çocuklarımız ve gençlerimiz okullarımızda iyi düzeyde en az bir yabancı dil öğrenmek zorundadırlar. Ülkeler arasında sınırların kalktığı, rekabetin hızlandığı, iletişim araçlarıyla anında her noktaya ulaşılan dünyamızda yabancı dil öğrenmenin gerekliliğini ve zorunluluğunu hiç kimse inkâr edemez. Burada iki farklı görüş olarak ele alınacak; eğitim-öğretim dilinin yabancı dille mi yoksa ana dille mi yapılması gerektiğidir. Küreselleşen dünyada en az bir yabancı dil öğrenmenin gerekli olduğu hususunda herhangi bir fikir ayrılığı bulunmamakla beraber eğitimin yabancı bir dille yapılması noktasında değişik ve hatta birbirine tamamen zıt görüşler mevcuttur. İlk olarak yabancı dille eğitimi ve yabancı dil öğretiminin çok erken yaşlarda başlaması gerektiğini savunan görüş daha sonra da eğitimin ana dille yapılması gerektiğini aksi durumun çeşitli sorunlar yaratacağını hatta bunu eğitimin en ciddi sorunlarından biri olarak gören görüş ele alınarak açıklanmaya çalışılacaktır.

Yabancı Dille Eğitimin Olumlu Yanları ve Savunanların Gerekçeleri

Yabancı dille eğitimi savunanların gerekçelerinden bazıları şunlardır:

a) Yabancı dille eğitim yoluyla, genellikle daha gelişmiş ve güncel olan yabancı kaynakların daha iyi okunarak anlaşılması sağlanmaktadır. Ayrıca, ilgili bilim dalında temel kavramların uluslararası düzeyde daha geçerli olan bir yabancı dildeki karşılıklarının öğrenciye öğretilmesi böylece yabancılarla olası ilişkilerde bu kavramların yerine oturmuş olması aynı zeminde tartışma olanağına imkân tanır. Gerektiği zaman öğrenci, bu kavramları yabancı dilde yazacağı eserlerde kullanarak, yapacağı bir çalışmayı daha geniş kitlelere duyurma olanağına sahip olur.

b) Birleşmiş Milletler ve Dünya İstatistik kuruluşlarının verdiği verilere göre dünyada yaygın kullanılan dilleri, kullanım alanı ve amacına göre üç kategoride sınıflayabiliriz:

- 1) Dünyada en çok nüfus tarafından ana dil olarak kullanılan diller,
- 2) Dünyada en geniş coğrafi alanda kullanılan diller,
- 3) Dünyada bilimsel ve teknoloji alanında ticaret, haberleşme ve bilgi alışverişinde yaygın kullanılan diller.

Birinci gruptaki diller açısından sıralama Çince, Hinduca, İngilizce, İspanyolca, Rusça, Arapça ve diğerleri; ikinci kategoriye göre sıralama İngilizce, Çince, İspanyolca, Arapça, Türkçe, Hinduca; üçüncü kategoriye göre ise sıralamada başlıca Batı Avrupa Dilleri İngilizce, Almanca, Fransızca, İspanyolca ve Rusça yer almaktadır. O halde ticari, haberleşme, teknolojik ve bilimsel düzeyde çağı yakalamak için öğrenmede öncelik son kategorideki dillere verilmelidir. Ülkemizdeki izlenen politika ve yol da bu yöndedir. Bu dillerden özellikle her üç kategoride ilk sıralarda yer alan İn-

gilizce halen genişleyerek dünyada en çok kullanılan eğitim, bilim ve haberleşme dilidir (Doğan,1996).

Yukarıdaki verilere göre İngilizce uluslararası bir dil ve aynı zamanda ilim dili olmuştur. Dolayısıyla, ilmi gelişme, ilmi İngilizce yapmakla mümkün olur. Bugünkü seviyede ilim, Türkçe ile mümkün değildir. Türkçe bu konuda oldukça yetersizdir. Yabancı dille eğitimin doğruluğuna inananlar için, İngilizce bilmeyen ilim adamının düşünülmeceğini, ilim alanında sesimizin uluslararası düzeyde duyurulması isteniyorsa İngilizce okuyup yazmak zorunluluğunun olduğunu söylemektedirler.

c) İngilizce bilmeleri, çocuklarımıza iyi bir gelecek sağlamaktadır. Orta öğretimdeki İngilizce dersleri çocuklarımıza İngilizce öğretmede yetersiz kalmıştır. Oysa çocuklar, İngilizce düşünüp konuşmak zorunda kaldıkları bir ortamda daha iyi İngilizce öğrenirler. Tahsil dilinin İngilizce olması işte bunu sağlayacaktır veya uygulanan okullarda sağlamaktadır. Bugün için, Türkiye'nin "en iyi"leri olarak kabul edilen tüm öğretim kurumlarının ortak bileşkesi, yabancı dille eğitim yapıyor olmalarıdır.

Yüksek öğretimde, Boğaziçi, ODTÜ, Bilkent, Koç orta öğretimde ise Galatasaray, İstanbul Erkek, Kadıköy Anadolu Lisesi... Hepsi İngilizce, Fransızca, Almanca eğitim yapan eğitim-öğretim kurumlarıdır. Yabancı dille eğitim, sadece, "misyoner okulları" diye farklı bir kalıba oturtulmak istenen yabancı okulların değil, iddialı Türk okullarının da öncelikli tercihidir. Veli ve öğrencilerin arzusu da, ağırlıklı olarak bu yöndedir. Bir dönemler yabancı dille eğitim yapan Anadolu Liseleri ve bu okulların mezunları ilk yıllarda yani yabancı dille eğitim yapılan dönemde üniversiteye giriş sınavlarında oldukça başarılı olmuşlardır. Yabancı dille eğitime bugün de devam eden devlet okullarından İstanbul Lisesi, Galatasaray Lisesi, Amerikan Kolejleri, MEB tarafından her yıl açıklanan verilere göre üniversiteye öğrenci yerleştirmede sürekli ilk sıralardadırlar. ODTÜ, Boğaziçi, Bilkent, Koç gibi yabancı dille eğitim yapan üniversitelerden mezun olanlar da iş bulma konusunda diğer üniversitelere göre oldukça avantajlı konuma sahiptirler.

d) İngilizce eğitim yapan üniversitelerin kazandığı uluslararası statü, onlara komşularımız ve diğer az gelişmiş ülkelerden öğrenci gelmesini sağlayacak; bu ise bu ülkeler nezdinde itibarımızı arttıracaktır.

e) Türkçe bilim terimleri olarak ortaya atılan terimler Türkçe konusunda hassas olan bazı bilim adamları tarafından bir bakıma uydurulmuştur ve Türkçe kitaplar bu anlaşılması güç kelimelerle dolmuştur. İngilizce bir kitap her iki dili de bilen birisi için daha kolay anlaşılabilir. Türkçe dünyanın önde gelen dillerinden birisidir fakat bilim-teknik ve kültür çok farklı şeylerdir. Kültür dersleri Türkçe, bilim ve teknik konularındaki dersler yabancı dille öğretilmelidir. Böylece Türkçe terim uydurma sonucunda Türkçemizin bozulması da önlenmiş olur.

Bu terimlerden bazıları: grammar: dil düzeneği, philosophy: düşünbilim, feed-back: geri-bildiri, check-up: tüm-denet, digital: rakamlı, message: bildirim (Özcan Başkan), biology: dirilbilim, university: evrenkent, accumulator: birikeç, momentum: devinirlik (Oktay Sinanoğlu), culture: ekin, technology: teknikbilim

Yabancı dille eğitimin kaldırılmasına ilişkin görüşlere karşılık Bahçeşehir Kolejleri Genel Müdürü Türker Kurşun "Yabancı dilde eğitim bırakın kaldırmayı, daha aşağı sınıflara çekilmeli. Bugünkü modelde uygulanan lise hazırlık sınıfına dayalı yabancı dilde fen eğitimi yeteri kadar verimli değil. Eski sistemde olduğu gibi 6. sınıfa

◆ Tolga Gök

çekilmeli. Bazı derslerin yabancı dille yapılması, öğrencilerin yabancı dili daha iyi öğrenmeleri için iyi bir model. İngilizcenin evrensel bir dil olması, en yaygın bilim dillerinin başında gelmesi, bu dile de öğrencilerin belli alanlarda hâkim olmaları için yabancı dilde fen eğitimi gerekli. Ezberciliğe neden olup olmaması tamamen verilen metoda bağlı. Her çocuk yabancı dilde eğitimin altından kalkamaz ama bunu başaran öğrenciler için artı bir değerdir.” demiştir. (www.milliyet.com.tr)

Bu konuda ODTÜ eski rektörü Süha Sevük de “Çoğunluk anadilde eğitim yapmalı ancak, yabancı dilde eğitim veren kurumlar da olmalı. Yabancı dilde eğitimde başka bir kültüre erişiyorsunuz. Bunu yalnızca hazırlık eğitimiyle sağlayamazsınız. Bugün Avrupa’da da İngilizce eğitim yapan kurumlar var. Bilim ve teknoloji geliştikçe İngilizce daha büyük önem kazanıyor. İster kabul edelim ister etmeyelim, teknolojinin hâkimiyeti beraberinde dil hâkimiyetini de getiriyor. Bugün internete giriyorsunuz dili İngilizce. Yabancı dilde eğitim ezberciliğe, kalitenin düşmesine yol açmaz. Yabancı dilde eğitime siyah veya beyaz olarak bakılamaz.” görüşünü ileri sürmektedir. (www.milliyet.com.tr)

Yabancı dille eğitimin gerçek bilimsel eğitim olduğunu savunan bilim adamlarından biri olan Prof. Dr. Cem Alptekin’e göre ilköğretimin ilk kademesinden, hatta okul öncesinden başlayarak ana dili ve yabancı dili birlikte öğretmek aklın gereğidir. Yabancı dili de öğretmenin en iyi yolu ikidilli eğitim başka bir deyişle yabancı dille eğitimidir. Ona göre dünyada bazı bölgelerde uygulanan iki ya da üç dilli eğitim-öğretim programları Türkiye’ye örnek olabilir. Finlandiya’da 1990’lardan günümüze süregelen ikidilli Fince ve İngilizce, Kuzey İtalya’da Ladin azınlığının yaşadığı Avusturya sınırına yakın bölgede Almanca-İtalyanca-Ladince, Slovakya’da Macaristan sınırına yakın bölgede ilköğretimden itibaren İngilizce-Macarca-Slovakça üçdilli öğretimler müfredat programlarının başarıyla uygulandığı örneklerdir.

Alptekin’e göre tüm ikidilli ya da çok dilli başarılı eğitim uygulamalarının ortak paydasının dört ögesi vardır. Bunlar anadil dersleri, anadilde verilen dersler, yabancı dil dersleri yabancı dilde verilen derslerdir. Ona göre yabancı dil derslerinin ve yabancı dilde verilen derslerin toplam yüzdesinin % 25’in altına düşmemesi gerekir hatta % 40-50 civarında olması daha uygun olur.

Alptekin yabancı dil eğitiminin anadil eğitimine paralel olarak çok erken yaşlarda başlaması gerektiğini savunur ve bunun gerekçesini şöyle açıklar: İnsan beyni dilleri öğrenmek için doğuştan programlanmıştır. Çevresel girdinin dil öğreniminde payı bulunmasına karşın, bu pay sanıldığı gibi önemli ancak yaşamsal değildir. Sağır bebekler dahi dil gelişimlerini kısıtlı girdilere rağmen gerçekleştirebilirler. Ona göre anadil belli bir yaşta sonra oturmuşluğa geçer ve yabancı dillerin öğrenilmesini kısıtlamaya başlar. Anadil bu oturmuşluğa geçmeden önce devreye sokulacak uygun bir ikidilli eğitim-öğretim süreci ana dilin yanında öncelikle o eğitim dilini sonrasında da diğer yabancı dillerin öğrenilmesini kolaylaştırır. Bu gerekçelere dayanarak erken yaşta ikidilli bir eğitim-öğretim sistemiyle yabancı dil öğreniminin işin doğasıyla uyumlu ve barışık bir süreç olduğunu savunur ayrıca erken yaşta öğrenilen yabancı dilin aynı zamanda anadil gelişimini de olumlu etkilediğini belirtmektedir.

Alptekin, tek dilli eğitimden geçmiş çocuklara kıyasla iki dilli çocukların birçok konuda üstün olduğunu belirterek, “anadilin dışında yaratıcı düşünce olamaz” görüşünün yanlış olduğunu belirtmiştir. Ona göre söz konusu düşüncede geçerlilik olsaydı, anadili İbranice olan Einstein fizikteki bulgularını içeren kuramını ve anadi-

li Lehçe olan Conrad'ın edebi öykülerini İngilizce olarak ifade etmesi mümkün olmazdı.

Kasım 2002'de Florida'da Darmouth Koleji'nden Prof. Dr. Petitto, ikidilli çocuklarda yaptığı araştırmaya değinerek, çocukların çok küçük yaşlarda iki dile eş zamanda muhatap olmalarında, beyinlerinde iki ayrı dil merkezi varmışçasına büyüyeceklerini, bunun da hiçbir zarar vermeden gerçekleşeceğini ve hiçbir dil bozukluğunun bu çocuklarda görülmeceğine değinmiştir (Alptekin,2003).

Amerikalı Dilbilim profesörü Lambert'a göre de ana dillerini öğrenmeye başlayan öğrencilerin anadillerinin yanında 3-4 yaşlarına geldiklerinde veya en geç 10 yaşına kadar bir yabancı dil öğrenmeye başlamaları (Türkiye'de yabancı dille eğitimi savunan bilim adamlarına göre bu da en iyi ve kolay yabancı dille eğitimle gerçekleştirilebilir) çiftdililik konusunda büyük fayda sağlar, bu çocuklar, kavram oluşturmada daha beceriklidirler ve büyük ölçüde düşünsel esneklik kazanırlar (Demirezen,2003).

Yabancı dil öğrenimiyle ilgili bu tezler ülkemizin eğitim politikalarını da etkilemiş daha önce ortaokul 1. sınıfta başlayan yabancı dil öğretimi 4.sınıfa çekilerek Demirezen'e göre çok yararlı ve bilimsel bir karar alınmıştır. Ona göre bu uygulamayla ikidillilik için daha önceki uygulamaya göre yabancı dil öğrenimi için daha uygun bir dönem yaratılmıştır.

Özel Okullar Derneği'nin 5-6 Şubat 2003 tarihlerinde Antalya'da düzenlediği "Türk Eğitim Sisteminde Yabancı Dil Eğitimi ve Kalite Arayışları" sempozyumunun sonuç bildirgesinde de, 4.sınıftan başlayarak haftada 4 saat İngilizce öğretiminin yeterli olmayacağı, yabancı dili iyi öğretmenin formülünün; yabancı dil öğretiminin anadille eşit şekilde anaokulundan başlayarak öğretilmesi olduğu ifade edilmiştir (www.ntvmsnbc.com, 2003).

Ana Dille Eğitimin Gerekçeleri

Yabancı dille eğitimin bazı avantajlarının yanında oldukça ciddi dezavantajları da söz konusudur. İlk olarak yabancı dilin eğitim dili olarak kullanılması gerektiğini ileri süren yukarıda sıralanan gerekçelere, karşıt tezler açıklanmaya çalışılacak, sonra da değişik bilim adamlarının yabancı dille eğitimin zararlarıyla ilgili ve anadille eğitim konusundaki görüşlerine yer verilecektir.

a) "İlmi gelişme ancak İngilizce eğitim ile mümkündür" tezini savunanlar derslerin İngilizce öğretilmesiyle, gerekli yabancı dillerin öğrenilmesinin ayırımını yapamamaktadırlar. Bilimle ilgilenen kişi başka ülkelerle karşılıklı fikir alışverişi yapabilmek için o bilime yetecek kadar en az bir yabancı dil bilmelidir. Ama öncelikle, yaratıcılığın temel aracı olan kendi dilinde düşünebilme yeteneğine sahip olmalıdır.

Öte yandan meselenin tartışmaya açık bir diğer bölümü ise İngilizcenin gerçekten uluslararası bir bilim dili olup olmadığıdır. Bazı bilim adamlarına göre de İngilizcenin uluslararası bilim dili olduğu kanaati, "2. Dünya Harbi sonrası "Anglo-Sakson propaganda ve efsanesi" olduğu yönündedir.

Bir an için uluslararası bilim dilinin İngilizce olduğu kabul edilse dahi; bilime ciddi katkılar sağlayan gelişmiş dünya ülkelerinin neden kendi dillerinde eğitim yaptıklarını açıklamak mümkün gözükmemektedir. Zira gelişmiş hiçbir dünya ülkesinde anadilden başka bir dilde eğitim yapılmamaktadır. (Tablo-1)

◆ Tolga Gök

b) İngilizcenin uluslararası bilim dili olduğu gerekçesiyle birlikte söylenen önemli noktalardan birisi de Türkçenin yetersizliğidir. Oysa Türkçe çok zengin, “geleşmeye açık mükemmel” bir dildir.

Belçikalı dil bilimci ve Türkolog Johan Wandewalle, konuya dışarıdan bakmanın getirdiği tarafsızlıktan da faydalanarak düşüncelerini; “Türkçeyi biraz tanıyıp öğrenince, matematik bir yapıya sahip olduğunu anladım. O anda bende, bu yapıyı derinlemesine incelemek için bir merak uyandı. Türkçenin yapısında bana zor gelen hiçbir unsur görmüyordum. Kuralların sayısı az olduğu halde birçok cümle üretilebiliyor. Kurallar sisteminin gücü çok büyük. Onun için Türkçeyi satranç oyununa benzetmeye başladım. Satranç oyununun kuralları azdır. 7 yaşındaki bir çocuk bile öğrenebilir. Bununla birlikte insan, hayatı boyunca satranç oynasa bıkmaz. Yeni oyunlar, yeni hamleler yapma imkânı vardır. Bunun gibi ben de 17 senedir satranç oynuyorum, hiç sıkıldığım olmadı. Türkçenin yapısı gerçekten ideal bir dilin yapısıdır.” şeklinde ifade ediyor.

Tablo-1 (Kaynak: The Word of Learning 1998, 48th Ed., Europa Publications, London’dan aktaran: Ümit Şenesen, “Başka Ülkelerde İngiliz Dilinde Öğretim”. Bütün Dünya 2000, sayı: 2001/04, Nisan 2001, Başkent)

Ülke	İngilizceyle Eğitim Yapan Üniversite Sayısı/Toplam Üniversite Sayısı	Üniversitelerde İngilizceyle Eğitim Gören Öğrenci Sayısı	Üniversitelerde İngilizceyle Eğitim Gören Öğrenci Sayısı
Nijerya	24 / 24	40.000 ,	%100
Kenya	5 / 5	40.000	%100
Etiyopya	2 / 2	21.000	%100
Gana	3 / 4	19.000	% 99
Uganda	2 / 3	6.900	% 97
Tanzanya	2 / 3	4.300	% 53
Filipinler	23 / 55	230.000	% 36
Hindistan	33 / 140	1.200.000	% 19
Türkiye*(2000)	28 / 72	21.780	%15
Arnavutluk	1 / 4	1.700	% 12
Pakistan	11 / 21	30.000	% 11
Mısır	2 / 13	40.000	% 5
Sudan	2 / 8	2.200	% 4
Bangladeş	1 / 9	1.300	% 2
Bulgaristan	2 / 17	2.900	% 2
Macaristan	1 / 20	450	% 0,4

c) “İngilizce bilmeleri, çocuklarımıza iyi bir gelecek sağlamaktadır. Orta öğretimdeki İngilizce dersleri çocuklarımıza İngilizce öğretmede yetersiz kalmıştır” gerekçesi karşısında akla iki soru gelmektedir.

1. Yabancı dil araç mıdır, yoksa amaç mı?
2. Yabancı dille eğitim yabancı dil öğretmenin tek yolu mudur?

Yabancı dille eğitim yoluyla İngilizce öğretilmesi tezi, İngilizceyi amaç yapmakta ve üniversiteleri de yabancı dil öğreten orta öğretim kurumları seviyesine indirmektedir ki üniversitelerin asıl işlevini çoğunlukla yerine getirememesine etken sebeplerden biri olmaktadır.

Diğer bir gerekçe olarak ortaya atılan Türkiye'nin en başarılı okullarının büyük çoğunluğunun yabancı dille eğitim yapıyor olması ve başarıya sebep olarak yabancı dille eğitimin gösterilmesi düşüncesi çok yanlıştır. Adı geçen okulların öğrencileri bu başarılarını yabancı dille eğitime mi borçludurlar yoksa buna rağmen mi başarılıdırlar? Ayrıca burada başarıya hangi açıdan bakıldığı da önemlidir.

Talep sürekli olarak kamçıladığından en başarılı öğrencilerimiz, başta Galatasaray, İstanbul Lisesi ve Robert Kolej olmak üzere yabancı dille eğitim yapan okullara gönderiliyor ya da bu okulları tercihe zorlanıyor. Yabancı dille öğreten üniversiteler için de aynı durum söz konusudur. Böyle olunca bütün bu üstün yetenekli, başarılı öğrencileri alan okullar hem yabancı dille hem de diğer sosyal ve fen derslerinde daha başarılı oluyorlar. Bu sonuç da biraz önce değindiğimiz genel kanaati oluşturuyor. Yani malzeme kaliteli olduğu için ürün de kaliteli oluyor. Önemli olan bir öğretim kurumunun öğrenci alırken hangi yüzde diliminden öğrenci aldığına bakılarak bu öğrencileri hangi yüzde diliminden mezun ettikleridir. Mezunlar ilk yüzde diliminden daha başarılı yüzdeye yerleştirilebiliyorsa o kurum başarılıdır. Bu tezimizi daha birçok somut örneklerle desteklemek mümkündür. Bilimde başarılı olmak için bu özel okul ve üniversitelere hiç gerek yok. Buna bir çarpıcı örnek kendi yetiştiğim ortamdan, öğretmen okulu ve yüksek öğretmen okullarını vermek istiyorum. Öğretmen okullarında hiç yabancı dil okutulamazdı. Ama yüksek öğretmen okulu mezunları, en başarılı bilim adamları ve bugün hepsi de yabancı dil biliyor (Doğan,1996).

d) Yabancı dille eğitimin üniversitelerimize uluslararası statü kazandırıp kazandırmadığı bugün itibariyle daha rahat görülebilmektedir. Komşularımız ve diğer dünya devletleri nezdinde itibar kazanıp kazanmadığımız konusunda çok da iyimser bir tablo çizemediğimiz aksini savunmak oldukça güçtür. Zaten yukarıda bahsi geçen mevzular doğrudan eğitim kalitesinin yüksekliği ile alakalı olup; "yabancı dille eğitim, eğitim kalitemizi artırdı mı" sorusuna verilecek cevaba bağlıdır. Eğitim kalitemiz artmış ise itibarımız hem komşularımız hem de diğer dünya ülkeleri nezdinde artmış olur. Bu sayede üniversitelerimiz uluslararası itibar da kazanır. Oysa bugün bunu söylememiz mümkün değildir.

e) Eğitimin niteliği düşmekte ve yabancı dille eğitimle dilimiz yozlaşmakta kültürümüz bundan fazlasıyla etkilenmektedir.

Köksoy'a göre anadille eğitimin aynı şartlarda yabancı bir dille yapılan eğitime göre daha başarılı sonuçlar vereceği tartışma götürmeyen bir gerçektir.

Bu konuda Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Selime Sezgin şunları söylemektedir: "Orta, lise, yüksek öğrenimini Robert Kolej'de, doktorasını ABD'de tamamlamış, on yıl aralıklı olarak ABD'nin çeşitli üniversitelerinde lisans ve lisansüstü dersler vermiş, 1968'den beri Boğaziçi Üniversitesinde öğretim üyesi olarak bulunan biri olarak yabancı dille eğitime karşı olduğumu itiraf etmeliyim. Bütün bu biri-

◆ Tolga Gök

kimime karşı konuyu yabancı dille işlemek, tartışmaları sağlamak, sınav sorularını hazırlamak ve değerlendirmek vs. gibi boyutlarının hiç birinde anadilimiz Türkçeyi kullanmak kadar başarılı olamamaktayım.” demekten çekinmemiştir. Her türlü altyapıya sahip bir öğretim görevlisi bahsedilen konuda zorlanabiliyorsa öğrenciler açısından çekilecek sıkıntının boyutlarını tahmin etmek zor olmayacaktır.

Öte yandan, eğitim kalitesinin yabancı dille eğitimden etkilenmediği düşünülse dahi, toplumun eğitim, teknoloji, sanat, siyaset, ticaret dilleri giderek yabancı dilin boyunduruğu altına girerse o toplum, giderek millet özelliğini kaybeder. Zira millet olmanın en önemli ögesi dilde birlik yani bir anadilin olmasıdır. Bu yüzden bir milletin kimliği ve benliği demek olan dil yok olursa, o millet de yok olup, tarihten silinir (Köksoy,2000).

Prof. Dr. Ali Nazım Sözer, yabancı dille eğitimin yol açtığı sorunlardan biri olan “Özenti-yoz dilin” önce işyerleri, daha sonra da kişi adlarını etkisi altına aldığını belirtmiştir. Bir bankanın müşterilerine verdiği indirimli alışveriş yapılabilen mağazaların listesine bakıldığında 100 mağaza adının sadece 44’ünün Türkçe bir anlam ifade ettiği, diğerlerinin genellikle İngilizce isimlerden oluştuğu görülebilir. Turizm şirketlerinin gazeteyle verdiği tam sayfalık ilanda bulunan 104 adet otelin sadece 9’unun Türkçe anlamı olan bir adı bulunmaktadır. Orta ve yüksek öğretimde yüzde 30 civarında olan yabancı dil kullanılarak yapılan eğitimin toplumumuzdaki olumsuz etkisi, oldukça yüksek olmuştur. Türkçe, turizm firma adlarında yüzde 90, müzik gruplarında ise yüzde 70 civarında terk edilmiştir. (www.hurriyetim.com.tr)

Prof. Dr. Kadri Yamaç’a göre yabancı dille eğitim alan öğrencinin, kim ne derse desin, yoğun olarak dil eğitimini aldığı ulusun kültürüne ve dünya görüşüne yaklaşacağı, kendisini yakın hissedeceği kesindir. Bu şekilde beyni şekillenen bir öğrencinin küreselleşmeyi yorumlarken hangi tarafın yanında yer alacağı ise gayet açıktır.

f) “Yabancı sözcüklere Türkçe karşılık bulabilmek için dilimizin ve kitapların uydurma sözcüklerle dolduğu” düşüncesi Atatürk’ün belleklerimizden silinmeyen deyişiyle “gaflet ve dalalet”tir. Atatürk kendisi bizzat örnek olması için 1935 yılında Geometri kitabı yazarak “üçgen”, “dikdörtgen” gibi terimleri Türkçemize kazandırmıştır. “Uydurma birçok sözcük dilimize ve ders kitaplarına girmekte” fikrinde olanlara aslında ders vermiştir. Günümüzde de bu konuda hassas dilbilimcileri ve bilim adamları, bilişim ve bilgisayar mühendisliği gibi yüksek teknikbilimin (teknoloji) en hızlı gelişen yeni bir bilim ve uygulama alanında bile, “bilgi işlem, yazılım, bilişim, bilgisayar, iletişim, işletim dizgesi, veri tabanı, çevrimiçi/çevrimdışı, uç, imleç” gibi üç binin üzerinde bilim sözünü Türkçe kök ve eklerden başarıyla üretmişlerdir. Bu sözcükler söylendiği gibi uydurma değil, bu alana yabancı olan birisi tarafından dahi anlaşılabilir sözcüklerdir.

g) Yanlış yönlendirme ve teşviklerle kendilerinden hizmet beklenen üniversite öğrencilerimiz ve onların hocaları, yabancı dille eğitim yoluyla Türk toplumundan uzaklaştırılıp, gelişmiş ülkelerin denetimindeki evrensel toplumun hizmetkârı duruma düşmektedirler. Prof. Dr. Mümin Köksoy bunu “Bedensiz Beyin Sömürüsü” olarak tanımlamaktadır. Burada, beyin göçünden farklı olarak, gelişmekte olan ülkelerin bilim adamları bedenleri kendi ülkelerinde kalmakta, beyninin ürünü olan araştırma ve düşünceleri, gelişmiş ülkelere hiçbir bedel ödenmeden, ithal edilmektedir. Yabancı dille eğitim yapan üniversiteler bu tür sömürü için çok önemli bir potansiyel kaynaktır. Ayrıca bu durum ülkemizde fazlasıyla teşvik de edilmektedir. Örneğin

üniversitelerdeki akademik yükseltmelerde Türkçe yazılan bir ders kitabına 15 puan, yabancı dille yazılan aynı kitaba 35 puan alırsınız. Yurt dışında yabancı dille yayımlanan bir makaleye 25 puan verilirken, Türkçe dergilerdeki aynı makaleye 5 puan verilecektir. Yabancı dille yayın teşvik edilirken yabancı dille yazılan ders kitabının veya makalenin Türk öğrencisine veya halkımıza hiçbir yarar sağlamayacağı açıktır.

Prof. Dr. Aydın Köksal'a (60'lı yıllarda bilgisayar'ın ülkeye ilk girişinde Hacettepe Üniversitesinde onun da katkılarıyla bilgisayar merkezi kurulmuştur. Dolayısıyla "bilgisayar" sözcüğünü ve birçok diğer bilgisayar terimlerini Türkçemize kazandıran bilim adamıdır) göre yabancı dille öğretimin yaratacağı sorunlar şunlardır:

1. Yabancı dille öğretim yöntemiyle, gençlerimiz ne fizik, kimya, matematik, biyoloji gibi temel bilimleri, ne de yabancı dili öğrenebilmektedirler.

2. Matematik dersinde öğretebildiğimiz yabancı dil birikimi (örneğin sözcük sayısı), doğrudan yabancı dil dersinde öğretmemiz gerekenin 1/30'unu geçmemektedir. Çünkü yabancı dille öğretim, bir yabancı dil öğretme yöntemi değildir.

3. Yabancı dille öğretimde, öğrencinin öğrenme isteğini, bilime ilgisini ve kendine güvenini yitirmesine; toplumsal düzeyde ise ulusuna, devletine, anadiline, kültürüne olan güvenini ve bağlılığını yitirmesine yol açmaktayız.

4. Çocuğun bilişsel gelişmesini gerçekleştirdiği dile anadili denmesinin nedeni, çocuğun bu süreci genellikle "anasının kucağında" onunla birlikte yaşamasındandır. Çocuk bunu babasının ya da bir dadının, bir yabancı'nın "kucağında" yaşarsa, onun anadili kuşkusuz babanın ya da bu yabancı'nın dili olur. Bu, genetik değil, kültürel bir olgudur.

5. Anadilinin sesbirimleri, sözcükleri ve sözdizimiyle, nesnelere, kavramları, ilişkileri ve temel değer yargılarını bir kez dile getirerek oluşturan, böylece kimliğini ve anadili bilincini edinen çocuk, bundan sonra, bütün kavrayış ve düşünce yeteneğini, yaratıcılığını yaşamı boyunca bu temeller üzerinde, anadilinin seslerine, sözcüklerine ve kavramlar dizgesine göre tanıyarak, bunlara yaslanarak geliştirir.

6. İsviçreli Albert Schweitzer, Türk felsefeci Prof. Dr. Nermi Uygur gibi birçok bilim ve sanat adamının, "hiç kimsenin birden çok anadilinin olamayacağı" doğrultusundaki tanıklıklarını biliyoruz.

7. Kanada, İsviçre, Belçika, Hindistan, ABD gibi çokdilli uluslarda bile, her bireyin yalnızca bir anadili olduğunu, hem bu tanıklıklardan, hem de davranış bilimcilerin, insanbilimcilerin çalışmalarından öğreniyoruz.

8. Uluslaşma süreci içinde, kimi toplumların anadilleri, kurdukları devletlerin anayasalarında "ulusal dil" olarak tanımlanmıştır. Anadili gibi ulusal dilin de tecimsel, siyasal, yazınsal, ekinsel bir önemi ve ayrıcalığı vardır. Bu önem ve ayrıcalık, anadili gibi ulusal dilin de yabancı dilden ayırt edilmesini gerektirir.

9. Anadili adını verdiğimiz ilk dilin çok iyi öğrenilmesi, ileride bu kişinin istediği yabancı dili de çok iyi öğrenebilmesi için bilişsel temeli, kültürel altyapıyı sağlar; anadilini iyice öğrenememiş bir kişi, başka hiçbir dili iyice öğrenemez.

10. Türkçeyle öğretim gören Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (SBF) öğrencileri ile İngilizce öğretim gören ODTÜ öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, anadilinde anlama ve anlatım yetenekleri üniversiteye girişte ODTÜ öğ-

◆ Tolga Gök

rencilerinin SBF öğrencilerine göre daha yüksektir. Fakat, ODTÜ öğrencilerinin, üniversite son sınıfa gelindiğinde ise, anlama, anlatma yeteneklerinin (demek ki yaratıcılıklarının), SBF öğrencilerinin gerisine düştüğü; giderek lise bitirme aşamasındaki yeteneklerinin gerilediği saptanmıştır. Bu araştırmanın ilk verileri 2003'te iki ayrı bilimsel toplantıda açıklanmıştır.

11. Yabancı dille öğretim uzun dönemde Türk ulusunun gelişmesinde ve bağımsız varlığını sürdürme istencinde, ulus olma bilincinde onarılmaz yaralar açacaktır. Bugün bir bilim ve öğretim dili olan Türkçe de önemini yitirecek, giderek sönecektir.

12. Yabancı dille öğretim sorununun bugün tartışılmakta olması bile, en az 200 yıldır yaşadığımız, Atatürk'le kesin bir biçimde sonuçlandırdığımızı düşündüğümüz uluslaşma sürecimizi bugün henüz bitirmediğimizi göstermektedir.

13. Bir ülkede gelecekte hangi dilin yaşayacağı, o ülkede siyasal bakımdan hangi ulusun egemen olduğuna göre değil, okullarda hangi dille öğretim yapıldığına göre belirir. İrlanda, Galler ve İskoçya'da Galcenin yok oluşu, yabancı bir dille (İngilizceyle) öğretim yönteminin uygulanmasıyla gerçekleşmiştir. Türklerin bir kolu olan Bulgarların anadillerini unutarak İslavlaşması da, Tatarların önemli bir bölümünün Ruslaşması da büyük ölçüde yabancı dille öğretim uygulamasıyla gerçekleşmiştir.

Yabancı dil öğretimi için eğitim-öğretim dilinin mutlaka yabancı dilde olmasının gerekmediğini savunan Prof. Dr. Mehmet Doğan bunu bir örnekle açıklama çalışmıştır: Skale dergisi 1993 yılı 1. sayısında yayımlanan "Sayılarla Avrupa Topluluğu" yazısında verilen bilgiye göre Avrupa topluluğunda 20-24 yaş arası gençlerin % 83'ü en az bir yabancı dile hakim, bu daha yaşlılarda % 50 civarındadır. Belçika, Hollanda, İsviçre gibi ülkelerde oran çok daha yüksektir. Buna karşın Avrupa'da bütün orta öğrenim ve üniversite öğretimi kendi ana dillerinde yapılmaktadır. Diğer bir örnek, nüfusu sadece 10 milyon olan Macaristan'da bütün okullar Macarca, tek bir üniversite 1991 sonrası İngilizce açılmış, ama öğrencilerin neredeyse tamamı yabancı olmuştur. Macarca ülke dışında hiçbir ülkede kullanılmadığı halde her konuda bizden çok daha fazla Macarca kitap basıyorlar ve hemen hemen her Macar da bir yabancı dil bilmektedir (Keleş, 2005).

Türkiye'deki Mevcut Duruma İlişkin Analiz

Yabancı dille eğitim, orta öğretim kurumlarında özellikle 1980'lerin sonundan 1990'ların sonuna dek çok yaygın olarak devam etmiştir. 1987 yılında 103 Anadolu Lisesinde toplam 40.715 öğrenci sayısal derslerde yabancı dille eğitim ve öğretime devam etmekteydi. Devlet okullarında İstanbul, Galatasaray Lisesi gibi birkaç okul dışında kalanlar anadille eğitime dönmüşlerdir. Türkiye'de, yabancı dille eğitim yapan özel okullara da çok yoğun bir ilgi vardır. 80'li ve 90'lı yıllar özel okul sayısında artışın olduğu yıllardır. (www.meb.gov.tr).

Türkiye'de mevcut 72 üniversiteden (2000 yılı itibarıyla) 28 tanesi tamamında veya bazı programlarında kısmen ya da tamamen yabancı dille eğitim yapmaktadır. Bunların 14 tanesi devlet üniversitesi, diğer yarısı ise vakıf üniversiteleridir. Mevcut vakıf üniversitelerinden yabancı dille eğitim yapmayan, yani Türkçeyle eğitim yapan sadece Başkent üniversitesidir. Devlet üniversitelerinde mevcut kontenjanın % 10'u, vakıf üniversitelerinde mevcut kontenjanın %63'ü yabancı dille öğrenim görmektedir. Türkiye genelinde bu rakam yaklaşık %16'ya karşılık gelmektedir.

“Anadolu Liselerinde Uygulanan Yabancı Dille Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi” başlıklı araştırma, çarpıcı gerçeği çok yalın biçimde ortaya koymaktadır. Araştırmaya göre “Anadolu Lisesi öğrencilerinin % 82,4’ü fen grubu derslerini İngilizce yerine Türkçe okumayı tercih etmektedir. Yine, öğrencilerin % 83,9’u İngilizce öğretimde konuların iyi öğrenilmediğini, % 81.91’i de yabancı dille öğretimin öğrencileri ezberciliğe yönelttiğini” söylemektedir (Ertan, 2002)

Bir diğer araştırmada, İngilizce eğitim alan Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi 1. sınıf öğrencilerinin akademik başarıları, tüm değişkenler dikkate alınarak hesaplandığında, İngilizce dil yeterliliğine bağlı olarak aynı eğitimi Türkçe alan öğrencilerin başarısından düşük çıkmıştır. Zira İngilizce bölümündeki öğrenciler üniversiteye daha yüksek puanlarla girmektedirler. Aynı üniversitenin İngilizce İktisat bölümünde ise Türkçe ve İngilizce eğitim alan 1.sınıf öğrencilerinin başarılarının hemen hemen aynı olması dikkat çekicidir. Ancak Tıp ve İktisat fakülteleri arasındaki uygulama koşulları arasındaki farklılıklar gözden geçirildiğinde durum anlaşılabilir. Elde edilen sonuçlar, İngilizce İktisat bölümünde eğitim dili İngilizce olmakla birlikte derslerde öğretim elemanları ve öğrenciler arasında Türkçe kullanımına çok fazla yer verildiğini göstermektedir. Öğrenci ifadelerine dayalı sonuçlar ise akademik öğrenim sürecinde düşündürücü sorunlar olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, Hacettepe Üniversitesinin yabancı dille eğitim yapılan Tıp ve İktisat fakültelerinde öğrencilerin toplam % 58’i İngilizcesine güvenmediği için hocalarına soru sormaktan kaçındığını söylemektedir. % 53 oranında öğrenci İngilizcesi yeterli olmadığından ezber yoluna başvurduğu için eleştirel düşünemediğini ifade etmiştir. % 55 oranında öğrenci İngilizce not tutmakta güçlük çektiğini, % 79’u da İngilizce not tutabilen arkadaşlarından yardım aldığını ifade etmiştir (Sert, 2003).

Türkiye’nin en önemli üniversitelerinden Boğaziçi ve ODTÜ’de öğrenci ifadelerine dayalı olarak gerçekleştirilen diğer çalışmaların sonuçları ise şunlardır:

Boğaziçi Üniversitesinde İngilizce olarak yapılması gereken derslerin % 32 kadarının tam anlamıyla İngilizce yapılmadığı öğrencilerin ifadelerinden anlaşılmaktadır.

ODTÜ’de Zühal Akunal Okan tarafından 2001’de yapılan çalışmada ise öğrencilerin büyük bir kısmı tartışmalara katılma ya da düşüncelerini sözlü olarak ifade etme becerilerinden yoksun olduklarını düşünmektedirler. Ekonomi bölümünden % 54 ve Sosyoloji bölümünden de % 53 oranında bir öğrenci kitlesi ODTÜ’de yabancı dille yapılan eğitimin başarısız olduğunu belirtmektedir. Kimya mühendisliğinden % 50 ve Mimarlık bölümünden % 45 de aynı görüşe katılmaktadır. Öğrencilere alan derslerinin yoğun bir İngilizce program ile desteklenip öğretimin ise tamamen Türkçe yapılmasının uygun olup olmadığı sorulduğunda öğrencilerin % 48’i bu soruya “evet” cevabını vermiştir (Sert, 2003)

SONUÇ

Bu çalışmada yabancı dille eğitim konusu ayrıntıları ile ele alınmış konuya ilişkin olumlu-olumsuz görüşler sebepleri ile birlikte açıklanmaya çalışılmıştır. Görüldüğü üzere yabancı dille eğitim yerli ve yabancı bilim adamları tarafından farklı açılardan ele alınmakta, birbirini destekleyen ya da çürüten fikirler ortaya atılmaktadır. Şüphesiz her iki görüşü savunanların da haklı olduğu yönler vardır. Eğitim politikası belirlenirken yabancı dille eğitimin artıları ve eksileri birlikte değerlendirilmeli,

◆ Tolga Gök

anadilin yapısı incelenmeli, toplumun kültürü göz önüne alınmalı ve yabancı dille eğitimin sonuçları iyi düşünülmelidir.

Günümüz dünyasında yabancı dilin ve yabancı dil öğrenmenin önemi elbette ki tartışılmaz. Her türlü ilişki, iletişim ve gelişme için yabancı dil elbette ki çok gereklidir. O hâlde öncelikle yapılması gereken şey, yabancı dil öğretimi ile yabancı dille öğretimi birbirine karıştırmamaktır. Ama ülkemizde özellikle son zamanlarda dü-şülen bu noktadaki önemli bir yanlış, yabancı dilin araç değil amaç olarak görülmesidir. İşte bu nedenle, yabancı dille öğretim yapan okulların ve üniversitelerin sayısı hızla artmaktadır. Bilim evrenseldir, insanlığın ortak ürünüdür ve tüm insanlığın hizmetindedir ancak unutulmamalıdır ki eğitim-öğretim kurumları ve üniversitelerimiz millidir. Zaten günümüzde de çağdaş ülkelerin hiçbirisinde yabancı dille eğitim yapılmamaktadır. Bu durum, sadece az gelişmiş ülkelerde ve sömürgelerde görülmektedir. Sinanoğlu (2003) bu konuda “toplumları sömürgeleştirmenin en iyi yolu dilini ve kültürünü unutturmaktır” demiştir. Dili unutturularak yok olma tehlikesiyle karşı karşıya gelen milletlerin tarihleri çok iyi incelenmelidir.

Eğitim ve öğretim, öğretmen ve öğrenci arasındaki büyük uyum, anlayış ve iletişimle mümkündür. Yabancı dille eğitim tek taraflı olduğu için ruhsuzdur ve çoğunlukla ezbercidir. Öğrenci genellikle sadece dinleyicidir. Öğretmen öğrenciye yabancıdır. Ne kadar yabancı dile hâkim eğitimciler, ne kadar iyi yabancı dil bilen öğrenciler bulunursa bulunsun, hiçbir zaman kendi anadildeki verim yakalanamaz.

Eğitimin önemli amaçlarından birisi de toplumun geçmişiyile bir köprü kurmaktır. Yabancı dille eğitimin giderek yaygın hale gelmesiyle eğitim, geçmişle ilişkiyi tamamen kesip atmak, onun yerine yabancı kültürü aşlamak gibi bir işleve bürünecektir. Yabancı dille eğitim konusunda en acı ve düşündürücü hususlardan biri de, yabancı dille öğretimin ve yabancı dille yapılan yayınların anadille yapılanlara göre çok daha fazla teşvik edilmesidir. Yabancı dille eğitim yapan kurumlarda okuyan seçkin Türk çocuklarının Türkçeyi ihmal etmeleri ve kendi dillerini küçümseyip hor görmeleri de milli kültürümüz açısından oldukça tehlikeli bir durum arz etmektedir. Yabancı dille öğretim, hem bireysel olarak gençlerimizin yarınlarını, hem de ulusal geleceğimizi baltalayan bir yöntemdir. Ülkemizde nitelikli insan yetiştirmek istiyorsak, başkalarının diliyle değil, kendi dilimizle, kendi kültürümüzle yetiştirilmelidir. Çünkü kendi kültürünü dışlayan bir toplum, varlık nedenini yadsıyor demektir.

Atatürk, bundan 76 yıl önce dahi dil konusunun ne kadar hassas olduğunu “Türk milletinin dili Türkçedir. Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olabilecek bir dildir. Türk dili Türk milletinin kalbidir, zihnidir. Ülkesinin yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmalıdır” diyerek göstermiştir.

Kaynakça

- DEMİREL, Özcan (2003). **Yabancı Dil Öğretimi**. İstanbul: Pegem Yayıncılık
- KÖKSOY, Mümin (2000). **Yabancı Dille Eğitim**. Ankara: Ahmet Yesevi Üniversitesine Yardım Vakfı Bilig Yayınları
- SİNANOĞLU, Oktay (2003). **Bye Bye Türkçe**. (5. Baskı) İstanbul: Otopsi Yayınevi
- J.V.Vendryes, Dil ve Düşünce(çev:Berke Vardar), Yayınlayan: Multilingual, İstanbul,2001, sy:21
- DEMİREZEN, Mehmet (2003). "Yabancı Dil ve Anadil Öğreniminde Kritik Dönemler", **Dil Dergisi**. S.118
- DOĞAN, Mehmet (1996). "Yabancı Dil Öğrenimi Ve Yabancı Dilde Öğretim", **Bilge Dergisi**, S.10, ss.11-14
- Sert, N. (2003). "Yabancı Dille Eğitim", **Dil Dergisi**. S.119, ss.5-7
- YAZOĞLU, Ruhattin (2005). "Dil Kültür İlişkisi", **Muhafazakâr Düşünce Dergisi**. S.5, ss.141
- DEMİREL, Özcan (1979). **Orta Öğretimde Yabancı Dil Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi**, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi. (Yayımlanmış doktora tezi), Ankara
- KELEŞ, Özgül (2005). **Eğitim Dili /Yabancı Dil Eğitimde Kalite Yaklaşımları. Araştırma Ödevi**. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi, Teftişi, Ekonomisi ve Planlaması Bölümü Tezsiz Yüksek Lisans Programı, Erzurum
- ALPTEKİN, Cem (2003). "İlköğretim Çağında Yabancı Dil Öğretimi", **Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Türk Eğitim Sisteminde Yabancı Dil Eğitimi ve Kalite arayışları Sempozyumu**, ss.45-48
- EKMEKÇİ, Özden (2003). "Dünden Bugüne Türkiye'de Yabancı Dil Eğitimi", **Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Türk Eğitim Sisteminde Yabancı Dil Eğitimi ve Kalite arayışları Sempozyumu**, s.37-43
- ERTAN, Sevgi Zübeyde (2002). "Dil, Kültür, ve Benlik", **BT Hayat Sanal Dergisi**, S.8
- <http://www.ingilish.com/hd6.htm>, "Özel Okullarda Yabancı Dil Öğretiminin Tarihi ve Günümüzdeki Yeri" **Hilal DEMİR**, 17.03.2006
- http://www.ingilizceogretmeni.com/portal/index.php?option=com_content&task=view&id=118&Itemid=74 "Yabancı Dille Öğretim" **Cemil MERİÇ**, 19.08.2007
- <http://www.bilim.org/?s=haber&haberid=41> "Yabancı Dille Eğitim Nedir, Ne Değildir?" **Barbaros AKURT**, 21.11.2004
- <http://www.ntvmsnbc.com/news/201210.asp#BODY> "Yabancı Dil Eğitimi Erken Başlamalı" 10.02.2003
- <http://www.hurriyetim.com.tr/genc/01/10/23/123hab.asp>
- <http://www.milliyet.com.tr/2002/01/24/guncel/gun08.html>
- <http://www.meb.gov.tr/stats/Apk2002>

EDUCATION; WITH A FOREIGN OR NATIVE LANGUAGE?

Tolga GÖK*

Abstract

Significance of the language for a society and its impact on the education were emphasized. Furthermore, education with a foreign language and different points of views on this were included with reasons in this study.

Language is an indispensable factor for the human being and the societies and it is a communication tool that organizes people's social connections.

Language policies on education are the matter that has taken place in education argumentations in our country. At this point, foreign language education and education with a foreign language mustn't be confused to each other.

Throughout the Turkish Education History several policies have been applied about foreign language education such as; being started of teaching foreign languages to prevent the Turkish and Muslim students from foreign schools early in 1930s. To continue the political, commercial and economical relationships, foreign language in general has been seen as the indispensable item of education policies.

The matter the core of this study and that has been still argued is that: "Are we going to do the mission of educating well-qualified citizens according to our own culture and with native language or with a foreign language - especially with English that has been accepted as world language - as the popular schools and universities do.

It is clear that we have to keep our language as the language unites the nation and it has been formed for several thousands of years. It is an accurate policy that education will be with native language that unites the nation.

Key Words: Education with foreign language, education with native language, foreign language education

* English Teacher, Elvankent Anatolia High School, Etimesgut-Ankara